

Länsstyrelsen
GOTLANDS LÄN

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0340096 Norsholmen

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000 -områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information kontakter Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. I de fall där ny kunskap har tillkommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges.

Vid förvaltning och tillståndsprövning utgår man från i verkligheten förekommande naturtyper, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit beslutas av regeringen.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet.

Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen.

Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Begreppsförklaringar Natura 2000

SPA - Område som genom regeringsbeslut klassificerats som särskilt skyddsområde i enlighet med EU:s fågeldirektiv (2009/147/EEG).

pSCI - Område som är föreslaget av regeringen, men ännu ej antaget av EU-kommissionen.

SCI - Område som, i den biogeografiska regionen eller de biogeografiska regionerna det tillhör, väsentligt bidrar till att bibehålla eller återställa en gynnsam bevarandestatus hos någon av livsmiljöerna i bilaga 1 i art- och habitatdirektivet eller någon av arterna i bilaga 2 i samma direktiv. Områden som kan bidra till att nätverket Natura 2000 blir sammanhängande och som väsentligt bidrar till bibehållandet av den biologiska mångfalden inom den biogeografiska regionen eller de biogeografiska regioner (kontinental, boreal, alpin, marin östersjön och marin atlantisk) som avses.

SAC – Område av gemenskapsintresse (SCI) som av regeringen med stöd av MB (Miljöbalken) 7 kap. 28 § förklarats som särskilt bevarandeområde.

Gynnsamt bevarandetillstånd

En arts bevarandestatus anses gynnsam när:

- populationsutvecklingen visar att arten på lång sikt kommer att förbli en del av sin livsmiljö
- dess naturliga utbredningsområde inte minskar och sannolikt inte heller kommer att minska
- tillräckligt mycket livsmiljö finns för att arten ska bibehållas på lång sikt.

En naturtyps bevarandestatus anses gynnsam när:

- dess naturliga utbredningsområde och de ytor den täcker är stabila eller ökande
- de strukturer och funktioner som krävs för att livsmiljön ska bibehållas finns kvar under överskådlig framtid
- bevarandestatusen hos dess typiska arter är gynnsam.

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0340096 Norsholmen

Kommun: Gotland

Områdets totala areal: 137,2 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2016-07-28

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2016-12-21

Markägarförhållanden:

Privata ägandeförhållanden

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 1995-12-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

1220 - Sten- och grusvallar

1630 - Strandängar vid Östersjön

1640 - Sandstränder vid Östersjön

3140 - Kransalgsjöar

6210 - Kalkgräsmarker

6410 - Fuktängar

9070 - Trädklädd betesmark

1419 - Dvärglåsbräken, *Botrychium simplex*

1493 - Kalkkrassing, *Sisymbrium supinum*

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden:

Inom Natura 2000-området Norsholmen är de prioriterade bevarandevärdena området Sten- och grusvallar (1220), Strandängar vid Östersjön (1630), Sandstränder vid Östersjön (1640), Kransalgsjöar (3140), Kalkgräsmarker (6210), Fuktängar (6410) och Trädklädd betesmark (9070) samt förekomsterna av Dvärglåsbräken (1419) och Kalkkrassing (1493). Den utpekade arten dvärglåsbräken har sin livsmiljö på områdets kalkgräsmarker. Bevara den flora och fauna som är typisk för de ovan nämnda naturtyperna. Bevara ett område med välhävdade strandängar med höga botaniska, entomologiska och ornitologiska värden.

Motivering:

Norsholmen har lång hävdkontinuitet och hyser en rik flora och fauna knuten till betade havsnära gräsmarkerna och strandängarna. Området hyser även en rik fågelfauna och utgör en viktig häcknings- och rastlokal för flera strandängshäckande arter, t.ex. vadare och simänder. Norsholmen hyser en rad rödlistade arter och hyser dessutom Gotlands enda kända förekomst av dvärglåsbräken. I de mäktiga sandavlagringarna i Norsholmens inre del saknas kalk vilket resulterat i sura markförhållandena, vilket skapat förutsättningar för en avvikande flora jämfört med andra betesmarker på Gotland.

Prioriterade åtgärder:

Upprätthållande av hävden med hänsyn till området karaktär, hävdhistoria och skyddsvärden såsom vegetation och häckande fåglar. Vid ogynnsam täckningsgrad av igenväxningsvegetation sker i första hand manuell underhållsröjning i de öppna betesmarkerna. Förslagsvis tillämpas försiktig naturvårdsinriktad röjning, gallring, plock- och glänthuggningar vid behov i den trädklädda betesmarken. Bränning av betesmarken bör ske vid behov.

Beskrivning av området

Norsholmen är en stor halvö helt utan träd, och med få buskar. Under 1700-talet var Norsholmen en ö, som då hade namnet Fenikkeholmen. Landhöjningen har medfört att ön ombildats till en halvö. Största delen av Norsholmen utgörs av lösa jordlager av svallat grus och sand. I vikarna på ömse sidor om holmen ligger sandavlagringar.

Vegetationen på Norsholmen är på de flesta håll heltäckande och utgörs av vidsträckta torrängar och fuktängar. På fuktig mark växer älvväxing, blåtåtel, slankstarr och hirsstarr. På torr mark dominerar fårsvingel, följt av brudbröd, backtimjan, gulmåra, liten blåklocka, jordtistel, getväppling, käringtand och spåtistel.

I inre delen av Norsholmen, på de mäktiga sandavlagringarna, saknas kalk vilket gjort att markförhållandena här är sura. Vegetationen är här därför påtagligt avvikande mot vad som är normalt i gotländska betesmarker. Här växer stagg som är ett ovanligt gräs på Gotland. Här märks även rödven, knägräs, kattfot och kustarun. På sina håll kan man hitta dvärgmaskros, en liten maskrosart som trivs i magra solöppna betesmarker. Marken är mycket välbetad och om man tittar noga kan man hitta flera olika låsbräkenarter i torrängen. Här märks vanlig låsbräken på försommaren. På sommaren kan man hitta ett litet bestånd av den mycket sällsynta arten dvärglåsbräken. På sensommaren är höstlåsbräken inte ovanlig. På några ställen är marken lite rikare och här växer en del honungsblomster. På mark med blottad sand växer borsttåtel, sandstarr, sandsvingel och harklöver. Den typ av vegetation som finns här betecknas sandgräshed. Inre delen av Norsholmen utgör ett av mycket få exempel på sandgräshed i god hävd. De flesta andra betesområden som ligger på denna typ av mark är inte längre i hävd.

Väster om Norsholmen ligger Tällevika och här finns en smal strandängszon utbildad, en av de få på Fårö. Vegetationen utgörs här bland annat av salttåg, strandkrypa, krypven, gulkämpar och dansk skörbjuggsört.

Fågellivet på Norsholmen är rikt. Till områdets häckfågelfauna hör bland annat rödspov, storspov, brushane, skärfläcka, sydlig kärrsnäppa, tofsvipa, fiskmås och silvertärna. Under vår och höst rastar ibland stora mängder vadare och änder i området.

En järnväg anlades under 1910-talet på Norsholmen där man planerat utsklippning av kalksten i stor skala. Anläggningen av järnvägsbanken medförde att en vik vid Norsholmens inre del snördes av och en liten sjö bildades. Här finns idag ett rikt fågelliv.

Bevarandemål

Det övergripande bevarandemålet för Natura 2000-området Norsholmen är att arealerna av de naturtyper som legat till grund för utpekandet ska bibehållas eller öka. Natura 2000-arter som legat till grund för utpekandet ska bevaras och ha långsiktigt hållbara populationer och typiska arter för respektive naturtyp får inte minska. Naturtyps- och arts specifika bevarandemål beskrivs under respektive naturtyp och art.

Vad kan påverka negativt

Igenväxning

Det mest påtagliga hotet mot de biologiska värdena knutna till betesmarker är igenväxning, en naturlig följd av den succession som sker i dessa habitat när störningsfaktorer i form av bete, tramp, brand och vind inte längre förmår att hålla igenväxningen tillbaka. Igenväxningen utgör ett hot mot både flora och fauna. De öppna gräsmarkernas växter är så gott som helt beroende av ljusinstrålning och störningar i form av bland annat bete och tramp, och fåglarna som födosöker på strandängarna är beroende av öppen mark med kortväxt vegetation. Ökad igenväxning leder till ökad förnaansamling från döda växter vilket på sikt medför en näringsanrikning och tjockare jordtäckning, vilket i sin tur påskyndar igenväxningen.

Ingrepp och störning

Kraftiga ingrepp och störning är ett hot mot områdets naturtyper och arter. Framförandet av fordon i terrängen kan skada markernas vegetation. Andra hot är exploatering i form av bebyggelse, bryggor med mera, muddringar och dikningar, skador från båttrafik. Friluftsliv kan utgöra ett hot mot områdets fågelliv under häcknings- och rastningstider.

Gödning, kalkning eller insådd av för naturtypen främmande arter har en negativ inverkan på områdets biologiska värden. Alla former av produktionsinriktat skogsbruk till exempel avverkning, gallring, markberedning, dikning eller plantering utgör ett hot mot området. Strandstädning är direkt hot för arter knutna till förmultnande organiskt material som spolats upp på stranden. Flera arter är nattaktiva och ligger på dagen nedgrävda i sanden, dessa arter hotas av framförandet av fordon på stranden. Ökad pålagring med ruttnande tång och alger (släke) kan dock vara negativt och ge övergödningseffekter. I äldre tider förekom tångtäkt som höll strandområdena fria från större tångvallar/driftvallar.

Utsläpp av olja, kemikalier och näringsämnen

Utsläpp av olja och kemikalier eller läckage från båttrafik i Östersjön kan orsaka stora skador på både växt och djurliv i havet och på land. Många fågelarter påverkas av oljeutsläpp både direkt och indirekt genom påverkan på bottenfaunan. Utsläppets storlek, tid på året och väderförhållanden har betydelse för hur stora konsekvenserna blir och hur effektivt saneringsarbetet kan genomföras.

Strandnära skogsavverkningar och läckage av näringsämnen från jordbruksmark leder till ökad

tillförsel av näringsämnen till vattnet genom avrinningen från land. De grunda kustområdena liksom lagunerna är känsliga mot övergödning, vilket resulterar i minskat siktdjup, snabbare igenväxning och förändrad artsammansättning. Övergödning orsakar även syrebrist på bottenarna. På land har övergödning en negativ effekt på naturtypernas karakteristiska flora och fauna och påskyndar igenväxning.

Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar

Under den senaste 50 åren har andelen luftburna näringsämnen ökat dramatiskt vilket i sin tur inneburit en anrikning av kväve i tidigare näringsfattiga marker. Gödningseffekter innebär att igenväxningen kan accelerera och artsammansättningen i fältskiktet kan förändras till följd av luftburet kvävenedfall. Surt nedfall och andra luftburna föroreningar kan påverka både flora och fauna i området.

Användning av avmaskningsmedel

Användning av avmaskningsmedel som innehåller makrocykliska laktoner (där avermectinerna ingår) är negativt för den dynglevande insektsfaunan.

Utebliven eller felaktig skötsel

Utebliven eller olämplig skötsel av hävdade objekt (på grund av ändrad markanvändning, nedläggning av jordbruk mm) är negativt för området. Utebliven röjning av igenväxningsvegetation och minskat eller upphört bete leder på sikt till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan. Redan en liten förändring i hävden kan leda till att känsliga arter slås ut. Vidare kan alltför kraftig röjning av buskar och träd leda till att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas. Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag påverkar området negativt.

Invasiva arter

Ett flertal invasiva arter har avsiktligt eller oavsiktligt förts in i Sverige. Invasiva arter kan medföra påtaglig skada på existerande ekosystem, genom att bl.a. konkurrerar ut inhemsk flora och fauna i områden som tas i anspråk. Ett exempel på en art som efter etablering på vissa lokaler uppträder i massförekomst, är kotula. Arten har exempelvis etablerat sig på ett fåtal platser på södra Gotland där den uppträder i massförekomst på kortbetade strandängar, både ute i vattnet, i skonor (med glasört och saltört) och en bit upp på strandängarna.

Bevarandeåtgärder

Gällande regler:

- Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för naturvårdsinriktade ändamål som skötsel och förvaltning av det berörda området (7 kap. 28 a § miljöbalken).
- Området ligger inom Riksintresse för Naturvård.
- Området ligger inom Riksintresse för Friluftsliv.
- Området omfattas av strandskydd, 300m.
- Området är en del av naturreservatet Gotlandskusten som instiftades 1993 och som löper från vattenlinjen och mellan 100-300 meter inåt land runt i stort sett hela Gotlands kust.
- Fågelskyddsområde med beträdnadsförbud utanför vägar under perioden 15 mars - 15 juli.

Skötsel:

Området utgörs av en betade gräsmarker och hävdpräglad skogsmark som varit betesmark under lång tid. För att bevara de naturvärden som är knutna till området är det av stor vikt att den traditionella hävden upprätthålls.

Bete

Området skall årligen betas med får, nötkreatur och/eller hästar, om möjligt i kombination. Vid varje betessäsongs slut ska grässvålen vara väl avbetad. På torr mark skall ingen skadlig ansamling av förna och obetat gräs äga rum. På fuktig och våt mark är betet mindre smakligt och i sådana områden blir därför avbetningen mindre intensiv.

Området ska nyttjas som betesmark under den tiden på året det är möjligt. Betesdjuren får inte vistas i området om marken skadas av tramp. Markskador kan uppkomma om marken är så blöt att marken blir upptrampad om djuren vistas där. Stödutfodring av djur får inte ske.

Övergångsutfodring under maximalt två veckor vid betessläppning och installering är dock tillåtet. Av hänsyn till de magra markförhållandena i naturbetesmarken får djuren inte sambeta området med åkermark.

Underhållsröjning

Manuell underhållsröjning föreslås vid uppslag av träd och buskar som ratas av betesdjuren. Den trädklädda betesmarken är idag i enskiktad. Genom kommande åtgärder ska skogen på sikt få karaktären av en typisk trädklädd betesmark med flerskiktad skog och väl utvecklade bryn.

Huggningar i trädsiktet görs genom försiktig naturvårdande glänt- och plockhuggningar för att skapa luckbildning och flerskiktning. Mot öppen mark ska brynmiljöer tillåtas utvecklas.

Trädsiktet sköts på traditionellt sätt med undantaget att några av de äldsta träden får bli evighetsträd samt att död ved ska sparas för att öka andelen död ved i olika nedbrytningsstadier.

Avmaskning av betesdjur

Avmaskning i förebyggande syfte, så kallad strategisk avmaskning, ska undvikas. Praktisera i stället kombinationsbete med flera djurslag och rotationsbete. Avmaskningen ska skötas utanför naturbetesmarken. Medel som innehåller makrocycliska laktoner (där avermectinerna ingår) bör undvikas.

Bränning av betesmark

Bränning i syfte att vitalisera betet och göra betet mer smakligt och näringsrikt för djuren har varit en skötselmetod som använts under mycket lång tid i gotländska betesmarker. Bruket att bränna mark har dock visat sig ha negativ inverkan på fågellivet på strandängar. Bränning av betesmark ska därför ske restriktivt. Bränning får inte ske oftare än vart sjunde år. Bränning får under ett och samma år omfatta högst 50 hektar mark. Bränning får inte ske under perioden 1 mars - 31 oktober. När bränning utförs ska marken vara så blöt att endast fjolårsgräset brinner av, grässvålen ska inte fatta eld.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:**1220 - Sten- och grusvallar**

Areal: 47,1 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Sten- och grusvallar, inklusive fossila vallar, i direkt anslutning till stranden. Många olika successionsstadier förekommer. I de äldre delarna kan antingen gräs-, ljung- och risvegetation eller en vegetation dominerad av mossor och lavar utvecklas. Vegetationens utformning är beroende av hur exponerad stranden är för vind och vågor. Naturtypen är vanligen ohävdad.

Bevarandemål

Arealen av sten- och grusvallar (1220) ska vara minst 47,1 hektar.

En tydlig zonerings av olika vegetationstyper förekommer. Området uppvisar en utpräglad strandvallsmorfologi med svagt undulerande (böljande) strandvallar. Tåktverksamhet förekommer inte. Området hävdas årligen genom bete. Området har en naturlig näringsnivå som är opåverkad av gödsling (förutom från betande djur). Betesdjuren hålls så långt som möjligt fria från avmaskningsmedel som innehåller makrocycliska laktoner (där avermectinerna ingår) eftersom det slår ut den dynglevande insektsfaunan.

En för naturtypen naturlig artsammansättning förekommer med frånvaro av arter som blivit klassade som invasiva och/eller negativa indikatorarter förekommer inte eller i mycket liten omfattning. Typiska arter och karaktärsarter förekommer rikligt och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar.

Bevarandetillstånd

Naturtypen bedöms ha ett gynnsamt bevarandetillstånd inom området.

1630 - Strandängar vid Östersjön

Areal: 6,6 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Strandbetesmarker och strandängar vid Östersjön. Merparten av strandängarna är eller har varit påverkade av slätter och/eller betesdrift. Flora och fauna varierar beroende på bl.a. underlag och hävdhistorik, och är oftast präglade av antingen pågående traditionell hävd eller tidigare hävd. Arter som indikerar hävdkontinuitet ska finnas. Naturtypen är i allmänhet helt öppen, men enstaka träd och buskar kan förekomma. I södra Östersjön är strandkämpar en viktig indikatorart på en välhävdad miljö.

Strandhabitatet avgränsas mot havet vid medelvattenståndet. Vegetationen påverkas av naturliga faktorer som till exempel landhöjning, vattenståndsväxlingar och isskrap och är mer eller mindre tydligt zonerad. De hävdade strandängarna är viktiga för häckande vadare.

Strandängar vid Östersjön varierar dock en hel del beroende på var de förekommer. Landhöjning, vattenståndsväxlingar och isskrap har en mycket större inverkan i norra delen av Östersjöområdet vilket leder till en stor variation i naturtypens artinnehåll och en zonerad av vegetationen. Saltrika fläckar (saltbrännor) förekommer i naturtypen, särskilt i södra delen av Östersjön där salthalten är högre. De hävdade strandängarna är viktiga för häckande vadare. På platser med mycket gäss kan betespåverkan från dessa vara betydande och hålla naturtypen öppen. Kärlväxtfloran på strandängar vid Östersjön är ofta artrik.

Mark som på grund av igenväxning, felaktig skötsel eller annan påverkan i stort sett saknar karakteristiska arter och inte kan anses gå att restaurera inom en rimlig tid bör i normalfallet inte räknas som naturtyp. Detta gäller även mark som är så starkt gödningspåverkad att kvävegynnade växter helt dominerar fältskiktet.

Bevarandemål

Arealen av strandängar vid Östersjön (1630) ska vara minst 6,6 hektar.

Området hävdas årligen genom bete. En tydligt hävdpräglad eller naturligt störningspräglad markvegetation förekommer. Strandängarna är öppna och saknar träd och buskar. Saltpåverkan genom mer eller mindre regelbundna översvämningar av havsvatten förekommer. Strandängen har en naturlig hydrologi. Området har en naturlig näringsnivå som är opåverkad av gödsling (förutom från betande djur). Betesdjuren hålls de så långt som möjligt fria från avmaskningsmedel som innehåller makrocycliska laktoner (där avermectinerna ingår) eftersom det slår ut den dynglevande insektsfaunan.

En för naturtypen naturlig artsammansättning förekommer med frånvaro av arter som blivit klassade som invasiva, och negativa indikatorarter förekommer inte heller eller i mycket liten omfattning. Typiska arter, karaktärsarter och hävdgynnade arter förekommer rikligt och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar eller trivialisering.

Bevarandetillstånd

Naturtypen bedöms ha ett gynnsamt bevarandetillstånd inom området.

1640 - Sandstränder vid Östersjön

Areal: 0,2 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Sandstränder vid Östersjön med svagt sluttande kustlinjer formade av havets vågrörelser. Stränderna hyser ofta rikligt med perenna växter men kan även ha sparsam vegetation. Flera av arterna är sandbindare. Naturtypen är i regel inte påverkad av slätter eller betesdrift. Insektsfaunan är särpräglad.

Bevarandemål

Arealen av sandstränder vid Östersjön (1640) ska vara minst 0,2 hektar.

God vattenkvalité förekommer med en naturlig förekomst av tång med frånvaro av tecken på övergödning. Strandstädning förekommer inte och goda förutsättningar för arter knutna till organiskt material och nattaktiva arter som dagtid ligger nedgrävda i sanden förekommer.

En för naturtypen naturlig artsammansättning förekommer med frånvaro av arter som blivit klassade som invasiva och/eller negativa indikatorarter förekommer inte eller i mycket liten omfattning. Typiska arter och karaktärsarter förekommer och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar.

Bevarandetillstånd

Naturtypen bedöms ha ett gynnsamt bevarandetillstånd inom området.

3140 - Kransalgsjöar

Areal: 2,6 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Kalkrika sjöar med relativt näringsfattigt och klart vatten och en vegetation som domineras av kransalger (*Chara*, *Nitella*) samt humösa (brunfärgade) kalkrika sjöar i anslutning till rikkärr eller källpåverkade myrar. Förutom kransalger kan vegetationen domineras av kalkkrävande vattenmossor (*Scorpidium*). Sjöhabitatet omfattar stranden upp till medelhögvattenlinjen.

Naturtypen kan förekomma som delområde i sjöar med lägre kalkhalt där lokal källpåverkan och ställvis förekommande kalk i sediment och berggrund ger förutsättning för naturtypens karaktäristiska vegetation.

Kransalgerna har normalt kalkutfällningar (knastrar) och bildar ofta en tät matta som täcker botten och vattenstranden. Utbredningen av kransalger uppträder dock i många sjöar mer eller mindre cykliskt varför sjöar med periodiskt låg förekomst av kransalger ryms inom naturtypen.

Representativa sjöar av typen har klart och neutralt-basiskt vatten ($\text{pH} > 7,0$ och alkalinitet $> 1,2$). Det klara vattnet och den rika undervattensvegetationen kan göra att sjöarna upplevs som klart blå - blågröna i färgen. Vissa sjöar uppfyller definitionen men håller på att växa igen på grund av eutrofiering eller upphörd hävd. För att karakteriseras som naturtyp bör homogena bestånd av övervattensvegetation inte dominera objektets vattenyta. Sjöar som sedan länge varit sänkta eller dämnda men upprätthåller vattenståndsfluktuationer med naturlig säsongsvariation samt reglerade sjöar där förutsättningarna för naturtypens karaktäristiska arter upprätthålls, ingår i naturtypen. Däremot upprätthålls inte önskvärda kvaliteter för naturtypen i sjöar där regleringen kraftigt påverkar förutsättningarna för den karaktäristiska vegetationen.

Bevarandemål

Arealen av kransalgsjöar (3140) ska vara minst 2,6 hektar.

Intakta hydrologiska förhållande råder med naturligt relativt små vattenståndsfluktuationer och opåverkad hydrokemi. Vattnet är klart och neutralt-basiskt ($\text{pH} > 7,0$ och alkalinitet $> 1,2$). Området har en naturlig näringsnivå som är opåverkad av gödsling (annat än från betande djur). I sjön domineras vegetationen av kransalger (*Chara*, *Nitella*), eller kalkkrävande vattenmossor (*Scorpidium*).

Övervattensvegetation förekommer sparsamt (aldrig i dominerande homogena bestånd) och en för naturtypen naturlig artsammansättning förekommer men frånvaro av arter som blivit klassade som invasiva. Förekomsterna av karaktärsarter och de typiska arterna är varaktiga och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar.

Bevarandetillstånd

Naturtypen bedöms ha ett gynnsamt bevarandetillstånd inom området.

6210 - Kalkgräsmarker

Areal: 71 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut.

NyAreal: 75,3 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Naturtypen kalkgräsmark innefattar torra till friska, hävdpräglade gräsmarker nedanför trädgränsen ofta med ett rikligt inslag av örter, särskilt kalkkrävande sådana. Jordlagret är tunt och näringsfattigt och har skapats från kalkstensberggrund. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet, men kan vara stadd i igenväxning. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0-20 % och naturtypen är mestadels helt öppen. Hävdgynnade arter ska finnas och frekvensen av igenväxningsarter som hundäxing och hundkex skall vara högst 1%. Viktiga orkidélokaler är en prioriterad undergrupp av naturtypen och hyser antingen en riklig förekomst av orkidéer, en värdefull population av minst en nationellt mindre vanlig orkidéart, eller en förekomst (oavsett storleken) av minst en orkidéart som är nationellt eller regionalt sällsynt eller mycket sällsynt.

Örtikedomen gör kalkgräsmarkerna viktiga för många insekter, inte minst bin och fjärilar, tex svartfläckig blåvinge och apollofjäril. Naturtypen kan uppträda i olika skepnader beroende på bland annat fuktighet och klimat. I sydöstra Sveriges sommartorra områden kan kalkmarkerna uppträda som olika typer av stäppartade torrängar med arter som ängshavre, brudbröd, backsmultron, backklöver, flentimotej. I vissa områden kan toppjungfrulin, fältsippa och fältvädd också vara vanliga i naturtypen. På friskare kalkmarker finns arter såsom vildlin, darrgräs och rödkämpar. Mark som på grund av igenväxning, felaktig skötsel eller annan påverkan i stort sett saknar karakteristiska arter och inte går att restaurera inom en rimlig tid bör i normalfallet inte räknas som naturtyp. Detta gäller även mark som är så starkt gödningspåverkad att kvävegynnade växter helt dominerar fältskiktet

Bevarandemål

Arealen av kalkgräsmark (6210) ska vara minst 71 hektar.

Vegetationen är tydligt hävdpräglad och har en för naturtypen naturlig artsammansättning, inklusive kalkkrävande arter. Området hävdas årligen genom bete. Gräsmiljö är öppen och har generellt inte mer än 20 % täckningsgrad av träd och buskar. Ett visst inslag av buskar (t.ex. hagtorn) och träd förekommer och gynnar bl.a. insektsfaunan i området. Området har en naturlig näringsnivå som är opåverkad av gödsling (förutom från betande djur). Betesdjuren hålls så långt som möjligt fria från avmaskningsmedel som innehåller makrocycliska laktoner (där avermectinerna ingår) eftersom det slår ut den dynglevande insektsfaunan.

Arter som har blivit klassade som invasiva och/eller negativa indikatorarter förekommer inte eller i liten omfattning. Typiska arter förekommer rikligt och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar. Dvärglåsbräken förekommer i en livskraftig population.

Bevarandetillstånd

Naturtypen bedöms ha ett gynnsamt bevarandetillstånd inom området.

6410 - Fuktängar

Areal: 3,9 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Hävdpräglade fuktängar med blååtäl eller starr nedanför trädgränsen. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet, men kan vara stadd i igenväxning. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0-30 %. Hävdgynnade arter ska finnas.

Två undertyper finns:

6410 a) Fuktängar på neutrala till alkaliska, kalkrika jordar med ett varierande vatteninnehåll, ofta relativt artrika. Här ingår bl.a. "kalkfuktängen".

6410 b) Fuktängar på surare jordar, ibland torvrika, med blååtäl, tåg- och starrarter. Typen varierar beroende på hävd och hävdintensitet.

Fuktängar är en vanlig naturtyp och som är starkt varierande beroende på geografisk belägenhet och markens beskaffenhet. Naturtypen är beroende av hävd, antingen genom bete eller slätter.

Fuktängarna kan vara mycket örtrika och kan ibland hysa ovanliga växter. Örtrikedomen gör dem viktiga för många insekter, inte minst fjärilar och bin. De har också mycket stor betydelse för fågellivet. Mark som på grund av igenväxning, felaktig skötsel eller annan påverkan i stort sett saknar karakteristiska arter och inte går att restaurera inom en rimlig tid bör i normalfallet inte räknas som naturtyp. Detta gäller även mark som är så starkt gödningspåverkad att kvävegynnade växter helt dominerar fältskiktet.

Bevarandemål

Arealen av fuktängar (6410) ska vara minst 3,9 hektar.

Området har en öppen karaktär och täckningsgraden av träd och buskar överstiger inte 30 %. En naturlig hydrologi förekommer med tillräcklig markfuktighet. Vegetationen är tydligt hävdpräglad och domineras av gräs och halvgräs. Området hävdas årligen genom bete under den tid på året då marken inte skadas av tramp från betesdjuren. Området har en naturlig näringsnivå som är opåverkad av gödsling (förutom från betande djur). Betesdjuren hålls så långt som möjligt fria från avmaskningsmedel som innehåller makrocycliska laktoner (där avermectinerna ingår) eftersom det slår ut den dynglevande insektsfaunan.

En för naturtypen naturlig artsammansättning förekommer med frånvaro av arter som blivit klassade som invasiva och/eller negativa indikatorarter förekommer inte eller i mycket liten omfattning. Typiska arter, karaktärsarter och hävdgynnade arter förekommer rikligt och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar.

Bevarandetillstånd

Naturtypen bedöms ha ett gynnsamt bevarandetillstånd inom området.

9070 -Trädklädd betesmark

Areal: 1 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Naturtypen trädklädd betesmark förekommer på fastmark som är torr till blöt och näringsfattig till näringsrik och inkluderar både hagmarker och skogsbeten. Träd- och buskskiktets krontäckningsgrad är 30-75 % och utgörs av inhemska trädslag. Det är även andelen krontäckning som särskiljer naturtypen från annan betesmark. Naturtypen ska ha en lång hävdkontinuitet så väl som trädkontinuitet och inslag av gamla träd ska finnas. Utmärkande är en stor variation i åldern på träden och de frekventa gläntorna. Trädklädd betesmark förekommer i alpin, boreal och kontinental biogeografisk region och av den totala andelen inkluderad i Natura 2000 återfinns 70 % i Sverige.

Hagmarkerna respektive skogsbetena kan delvis betraktas som två olika undertyper av trädklädd betesmark, men gränsen mellan dem är ibland otydlig och historiskt har de haft stora likheter. Hagmarkerna är relativt öppna, trädklädda marker som har ett artrikt busk- och trädskikt, och det är inte ovanligt att de delvis har en historik med ängsbruk. Trädskiktet domineras normalt av lövträd. Skogsbetena är skogar som är tydligt påverkade av bete och där en beteskontinuitet finns. Skogsbeten förekommer i större delen av landet, är starkt varierade beroende på den skogstyp som dominerar i området och kan förekomma i både barr- och lövskog. De kan också utgöra dungar av skog i en för övrigt öppen hagmark.

Artsammansättningen i trädklädd betesmark varierar beroende på geografisk belägenhet och markens produktionsförmåga. Hagmarkerna på Gotland är antingen dominerade av lövträd, ofta ask, ek och alm, eller av en blandad sammansättning av gran, tall, en och lövträd. I den betade skogen på Gotland dominerar barrträd, då främst tall. Enbuskar och hassel utgör de mest frekventa arterna i buskskiktet på ön medan fältskiktet till stor del består av arter som är knutna till högre ljus- och värmetillgång än vad som är tillgängligt i tät skog. Trädklädd betesmark är en av de mest artrika naturtyperna inom den boreala biogeografiska regionen, det finns många hotade arter av evertebrater, kärlväxter, lavar och svampar i naturtypen och många är kopplad till gamla träd och död ved.

Bevarandemål

Arealen av trädklädd betesmark (9070) ska vara minst 1 hektar.

Området har en tydlig betesprägel och hävdas årligen. Småskaliga naturliga processer, som t.ex. trädförnyring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning påverkar dynamik och struktur. Trädskiktet är olikåldrat och flerskiktat. Tall utgör det dominerande trädslaget. En tydligt hävdpräglad markvegetation förekommer med en för naturtypen naturlig artsammansättning med frånvaro av arter som blivit klassade som invasiva och/eller negativa indikatorarter. Löpande skötsel i form av röjning av lövsly och tynne förekommer då betesdjuren inte förmår att hålla igenväxningen tillbaka. Området har en naturlig näringsnivå som är opåverkad av gödsling (förutom från betande djur). Betesdjuren hålls så långt som möjligt fria från avmaskningsmedel som innehåller makrocycliska laktoner (där avermectinerna ingår) eftersom det slår ut den dynglevande insektsfaunan.

En för naturtypen naturlig artsammansättning förekommer med frånvaro av arter som blivit klassade som invasiva och/eller negativa indikatorarter förekommer i liten omfattning. Typiska arter, karaktärsarter och hävdgynnade arter förekommer rikligt och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar.

Bevarandetillstånd

Naturtypen bedöms ha ett gynnsamt bevarandetillstånd inom området. Försiktig naturvårdsinriktad röjning såsom plock- och glänthuggningar skulle gynna naturvärdena och bidra till ett långsiktigt bevarande av naturtypen inom området.

1419 - Dvärglåsbräken, *Botrychium simplex*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Dvärglåsbräken förekommer främst på väl hävdade havsstrandängar på sandigt underlag eller andra kustnära gräsmarker. En viss salthalt och kalkhalt i marken har troligen gynnsam effekt på artens populationsutveckling. Undantagsvis finns arten på mer udda och oförutsägbara lokaler som i kanten eller mittsträngen av gamla vägar (t.ex. på Norsholmen). Arten är konkurrenssvag och konkurreras ut när växtplatserna växer igen med högväxt vegetation. Den gynnas snarare tvärtom av intensiv betesdrift som håller vegetationstäcket lågt. Dvärglåsbräken upptäcktes på lokalen 1980.

Bevarandemål

Lokalen hävdas årligen genom bete med får och/eller nöt. Betestrycket är oförändrat sedan mitten av 1990-talet med avseende på antalet betesdjur. Buskar och träd av igenväxningskaraktär hålls tillbaka av betet och röjs vid behov efter de restaureringsröjningar som genomfördes 1996/1997 med efterföljande kompletteringsröjning 2003. Vegetationstäcket är lågt och betesdjurens tramp upprätthåller ett visst slitage av markytan. Områdets hydrologi är opåverkad med frånvaro av antropogena ingrepp som kan medföra dränerande effekter i områden med förekomst av arten. Körvägar med förekomst av arten är oförändrade och underhålls med mycket stor varsamhet. Körspåren och dess kanter utgör fuktigare svackor lämpliga för arten i den annars mycket flacka strandängen på sandigt underlag.

En naturlig artsammansättning (stagg, smågröe, fårsvingel, rödsvingel, vårbrodd, knippfryle, sandstarr, hirsstarr, ljung, gulkämpar, krypnarv, hönsarv, brunört, rosettjungfrulin, käringtand, grå- och höstfibbla och östersjömaskros) förekommer med frånvaro av arter som blivit klassade som invasiva, t.ex. vresros eller hårnervmossa och/eller negativa indikatorarter förekommer inte eller i mycket liten omfattning. Populationen visar inga tecken på en bestående populationsnedgång med utgångspunkt i det genomsnittliga medelvärdet för antalet individer (133 individer) under perioden 1999-2016. En långsamtgående uttorkning av lokalen förväntas äga rum som en naturlig följd av landhöjningen, vilket kan tänkas resultera i en populationsförskjutning mot strandlinjen. Arten övervakas årligen inom ramen för floraväxteriverksamheten.

Bevarandetillstånd

Arten bedöms ha ett gynnsamt bevarandetillstånd på lokalen. Under 2016 noterades totalt 290 individer, varav 256 på den tidigare kända lokalen. Vidare hittades 5 individer på angiven ny växtplats och dessutom 29 individer i närheten av denna. De nya växtplatserna är belägna i det av enbuskar tidigare helt igenvuxna området, men som restaureringsröjts. Antalet individer är en uppgång i en för arten positiv populationsutveckling som varat sedan 2011. Antalet individer är nu likgiltiga med de högsta noteringarna av arten sedan räkningarna började 1999 och då arten upptäcktes 1980 ("över 200 individer").

Den positiva utvecklingen på Norsholmen är sannolikt resultatet av för arten gynnsamma förhållanden flera år i rad.

1493 - Kalkkrassing, *Sisymbrium supinum*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Kalkkrassing växer på periodvis fuktig kalkmark, vanligen alvarmark. Arten växer på platser där markfuktigheten fluktuerar kraftigt. Den förekommer även i tidvis uttorkade pölar och myrkanter där de övriga ekologiska förutsättningarna finns (tillräckligt hög kalkhalt etc.). Många av de nuvarande lokalerna är människoskapade miljöer där den antropogena störningen gett samma förutsättningar som de naturliga lokalerna, t.ex. i stenbrott, vägkanter, parkeringsplatser och åkrar. Arten är konkurrenssvag och klarar inte av att växtplatserna växer igen för kraftigt med högväxt vegetation av buskar mm. Den gynnas alltså av en måttligt till intensiv betesd rift. Kalkkrassingens numerär varierar mycket kraftigt med årsmånen och det kan gå flera år mellan observationer av arten på en och samma lokal.

Bevarandemål

Kalkkrassing ska förekomma i en livskraftig population med varierande numerär beroende av årsmånen och kan under vissa år helt saknas. Området ska årligen betas för att upprätthålla en för arten gynnsam störning av markytan.

Bevarandetillstånd

Artens bevarandetillstånd bedöms vara gynnsamt. Lämplig livsmiljö för arten bedöms finnas i området.

Dokumentation

Gärdenfors, U. 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken.

Haglund, A. 2010. Uppföljning av skyddade områden i Sverige - riktlinjer för uppföljning av friluftsliv, naturtyper och arter på områdesnivå. Naturvårdsverket.

Johansson, T., Hedgren, S., Kolehmainen, T. & Tydén, L. Återinventering 2001 av häckande fåglar på gotländska strandängar. Livsmiljöenheten – Rapport nr 1 2002. Länsstyrelsen i Gotlands län.

Ljungberg, H. 2006. Inventering av dyngbaggas på Gotland - en metodstudie. Länsstyrelsen i Gotlands län.

Länsstyrelsen i Gotlands län. 1992. Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 1.

Länsstyrelsen i Gotlands län. 2005. Bevarandeplan för Natura 2000-området Norsholmen SE0340096.

Naturvårdsverket, 2011. Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1, Sten- och grusvallar (1220), Strandängar vid Östersjön (1630), Sandstränder vid Östersjön (1640), Kransalgsjöar (3140), Kalkgräsmarker (6210), Fuktängar (6410) och Trädklädd betesmark (9070).

Naturvårdsverket, 2011. Vägledning för svenska arter i habitatdirektivets bilaga 2, Dvärglåsbräken (1419).

Svenson, A. 2006. Åtgärdsprogram för bevarande av dvärglåsbräken. Naturvårdsverket.

Lagtexter

Art- och habitatdirektivet, Rådets Direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, officiell svensk översättning, version 01.01.2007.

Fågeldirektivet, Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the conservation of wild birds, svensk översättning.

7 kap. 27-29 §§ Miljöbalk (1998:808).

15-17 §§ Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Bilagor

Bilaga 1. Karta, utbredning av naturtyper inom Natura 2000-området.

Bilaga 2. Fynd av rödlistade arter som har gjorts i området.

Bilaga 1. Karta, utbredning av naturtyper inom Natura 2000-området

Natura 2000-området Norsholmen med utbredning av naturtyperna; Sten- och grusvallar (1220), Strandängar vid Östersjön (1630), Sandstränder vid Östersjön (1640), Kransalgssjöar (3140), Kalkgräsmarker (6210), Fuktängar/Kalkfuktängar (6411) och Trädklädd betesmark (9070).

Bilaga 2. Fynd av rödlistade arter som har gjorts i området

Fåglar

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori
<i>Anas acuta</i>	Stjärtand	VU
<i>Anas querquedula</i>	Ärta	VU
<i>Arenaria interpres</i>	Roskarl	VU
<i>Calidris alpina schinzii</i>	Sydlig kärrsnäppa	CR
<i>Calidris pugnax</i>	Brushane	VU
<i>Larus argentatus</i>	Gråtrut	VU
<i>Larus fuscus</i>	Silltrut	NT
<i>Limosa limosa</i>	Rödspov	CR
<i>Numenius arquata</i>	Storspov	NT
<i>Somateria mollissima</i>	Ejder	VU
<i>Sterna albifrons</i>	Småtärna	VU

Grod- och kräldjur

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori
<i>Natrix natrix gotlandicus</i>	Gotlandssnok	NT

Kärlväxter

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori
<i>Botrychium lunaria</i>	Månlåsbräken	NT
<i>Botrychium multifidum</i>	Höstlåsbräken	NT
<i>Botrychium simplex</i>	Dvärglåsbräken	EN
<i>Herminium monorchis</i>	Honungsblomster	VU
<i>Lysimachia minima</i>	Knutört	VU
<i>Radiola linoides</i>	Dvärglin	VU
<i>Sorbus teodori</i>	Avarönn	VU

Fjärilar

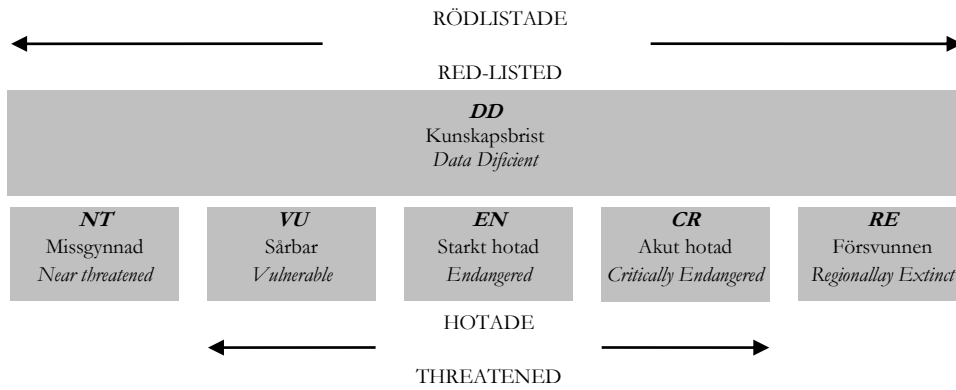
Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori
<i>Hesperia comma</i>	Silversmygare	NT
<i>Pontia daplidice</i>	Grönfläckig vitfjäril	VU

Skalbaggar

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori
<i>Chrysolina analis</i>		NT
<i>Eubeptanacus sus</i>	Ribbdyngbagge	EN
<i>Ontopbagus fracticornis</i>	Krokhorndyvel	NT
<i>Ontopbagus nuchicornis</i>	Rakhorndyvel	NT

Svampar

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori
<i>Cortinarius pseudoglaucopus</i>	Violett kantad spindling	VU
<i>Disciseda bovista</i>	Stor diskroksvamp	EN
<i>Gaeastrum schmidelii</i>	Dvärgjordstjärna	NT

Aktuella arters hotkategorier enligt den svenska rödlistan 2015.